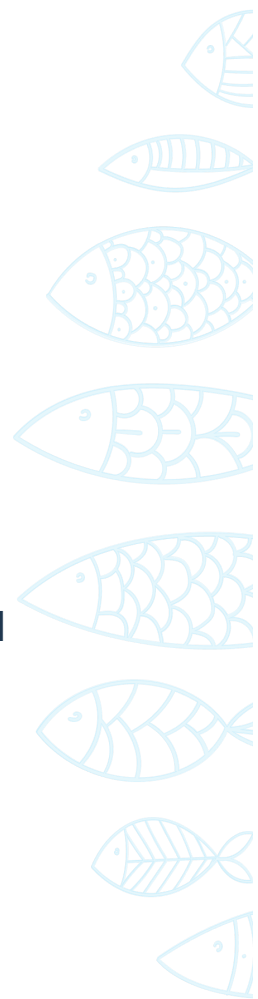

Sportfiskarna

FISKFÖRVALTNING OCH FISKETILLSYN

ENKÄTUNDERSÖKNING OM EKOSYSTEMBASERAD FISKFÖRVALTNING OCH FISKETILLSYN

SportFiskarna

Rapporten är utgiven av Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund – Sportfiskarna

Publiceringsdatum 2025-02-10

Text: Benny Lindgren

Intern granskning: Joel Norlin

Omslagsfoto: Jörgen Wiklund

Tel: 08-410 80 600

E-post: info@sportfiskarna.se

Postadress: Svartviksslingan 28, 167 39 Bromma

Hemsida: www.sportfiskarna.se

Denna rapport är framtagen i ett projekt finansierat av Svenska Postkodlotteriets Stiftelse. Projektet drivs av Sportfiskarna och syftar till att utveckla åtgärdsarbetet i svenska vatten.

INNEHÅLL

Bakgrund och metodik.....	4
Ekosystembaserad fiskförvaltning.....	5
Samrådsgrupperingar.....	5
Förutsättningar för ekosystembaserad förvaltning.....	6
Fångstdata från fritidsfiske.....	7
Förvaltning av säl och skarv.....	8
Fisketillsyn.....	9
Fisketillsyn på kusten och i de stora sjöarna.....	9
Information om fiskeregler.....	11
Kommentarer till resultaten.....	12
Referenser.....	13

BAKGRUND OCH METODIK

Fiskevårdsbidraget till länsstyrelserna fördelas ut från Havs- och vattenmyndigheten fördelat på tre områden: fiskevård, ekosystembaserad fiskförvaltning (EBFF) och fisketillsyn. Fördelningen sker genom en fördelningsnyckel som Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram tillsammans med länsstyrelserna och länen ges även viss möjlighet att omfördela medlen utifrån behov. Totalt fördelades 26 miljoner kronor 2023 (HaV: Dnr 00437-2023) och 23 miljoner kr 2024 (HaV: Dnr 2024-000265). Ytterligare sänkningar befaras kommande år.

Fiskevårdsanslaget infördes i och med den statliga utredningen om fiskevårdens finansiering (SOU 2005:76). Regeringen valde i stället för allmän fiskevårdsavgift att införa ett fiskevårdsanslag på 28 miljoner kronor årligen, vilket även då inte ansågs motsvara behoven. I praktiken har inflationen och anslagssänkningar urholkat fiskevårdsanslaget: 28 miljoner år 2005 motsvarar 41,3 miljoner kronor 2024, enligt SCB:s prisomvandlare. 41,3 miljoner kronor har alltså blivit 23. Samtidigt är situationen för fiskbestånden allvarlig.

Samtliga tre områden som fiskevårdsanslaget fokuserar på är av stor betydelse för sportfisket och fiskevården i Sverige. Sportfiskarna har därför genom en enkät till samtliga länsstyrelser ambitionen att belysa hur medlen används som underlag för diskussioner om prioriteringar och utveckling av fiskevård och fiskförvaltning i Sverige.

Denna rapport redovisar de svar som relaterar till ekosystembaserad fiskförvaltning och fisketillsyn. Då fiskevård även finansieras via andra anslag kommer vi att redovisa svaren som framför allt berör fiskevård i en separat rapport som även belyser andra åtgärdsanslag. Redogörelsen i denna rapport är framför allt deskriptiv och avslutas med korta sammanfattande slutsatser.

Enkäten sändes ut via e-post i slutet av maj 2024 till länsens officiella registratoradress. Respondenterna kunde välja att svara antingen i en webbenkät eller i en word-fil som skickades till undersökningsledaren Benny Lindgren. Av svaren använde ungefär hälften respektive svarsmodell. Påminnelser skickades ut vid ett flertal tillfällen och i mitten av oktober 2024 hade samtliga län avgivit svar, vissa län har dock inte svarat på samtliga frågor.

EKOSystemBASERAD FISKFÖRVALTNING

SAMRÅDSGRUPPERINGAR

I den nuvarande ordningen för förvaltning av fisket längs kusten och i de stora sjöarna är avsikten att förankringen med olika intressentgrupper i första hand ska ske på det regionala planet. Det är därför intressant huruvida det finns grupperingar/organisationer för att hantera intressentdialogen i de olika länen. De flesta län uppger att det finns samrådsgrupperingar (Tabell 1). Noterbart är dock att de fyra län som uppgett att sådan organisation saknas (samt ytterligare ett län som inte besvarat frågan) är kustlän och att det därmed saknas någon form av samrådsgruppering för en betydande del av den svenska kusten.

Länsstyrelserna uppger att aktivitetsnivån generellt sett är god i de grupperingar som finns (Tabell 2). Man uppger att samrådsgrupperingarna, med enstaka undantag, inte deltar i nyttjandet av anslaget för ekosystembaserad förvaltning (Tabell 3).

Tabell 1. Svar på frågan "Finns det en eller flera aktiva regionala samrådsgrupperingar som samlar fiskets aktörer i ert län?" Frågan besvarades av 19 län.

Ja, kopplat till fisket i havet/kusten	10
Ja, kopplat till fisket i någon av de fem stora sjöarna	5
Ja, kopplat till enskilda inlandsvatten (till exempel samverkan mellan fiskevårdsområden)	8
Nej	4

Tabell 2. Svar på frågan "Hur bedöms aktiviteten i dessa grupper?" Frågan besvarades av 15 län (ett län markerade bägge alternativen baserat på olika delar av länet).

Den är generellt hög med återkommande möten och god uppslutning	13
Den är generellt låg, med enstaka möten och/eller svagt deltagande	3

Tabell 3. Svar på frågan "Deltar grupperna i nyttjandet av anslaget för ekosystembaserad förvaltning?" Frågan besvarades av 20 län.

Ja, genom att aktivt delta i beslut om hur medlen nyttjas	1
Ja, genom arvoden och/eller reseersättningar till deltagare	1
Nej, länsstyrelsen hanterar anslaget	18

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR EKOSYSTEMBASERAD FÖRVALTNING

Den del av fiskevårdsanslaget som avsätts för ekosystembaserad förvaltning används enligt enkätsvaren av länen främst till undersökningar av fiskbestånd och sammanställning av kunskapsunderlag, men många län nyttjar även medlen till samordning och administrativa kostnader (Tabell 4).

Bland de hinder som länen ser för att bedriva en ekosystembaserad förvaltning med deltagande av fiskets aktörer utmärker sig ekonomiska resurser/arbetstid och aktörernas uthållighet över tid (Tabell 5).

Tabell 4. Svar på frågan "Vad används anslaget för ekosystembaserad förvaltning till i ert län? (flera kan väljas)" Frågan besvarades av 19 län.

Administrativa kostnader	5
Samordning av förvaltning i länet	10
Undersökningar av fiskbestånd	16
Insamling av fångstdata från fritidsfisket	2
Sammanställning av kunskapsunderlag	13

Tabell 5. Svar på frågan "Vad de främsta hindren för att bedriva ekosystembaserad förvaltning med deltagande av fiskets aktörer i ert län? (markera max två alternativ)" Frågan besvarades av 19 län.

Intresse över tid/uthållighet hos aktörerna	7
Ingen möjlighet att betala ersättning till deltagare	1
Svårighet att komma överens/målkonflikter	4
Ekonomiska resurser inklusive arbetstid	11
Begränsad möjlighet till inflytande (exempelvis avsaknad av föreskriftsrätt regionalt)	4

FÅNGSTDATA FRÅN FRITIDSFISKE

Ett stort hinder för att förvalta fiskbestånden längs kusterna och i de stora sjöarna på ett bra sätt är att kunskapen om fiskbeståndens status och hur mycket fisk som fångas är mycket begränsad när det handlar om fiskarter som inte ingår i internationella kvotsystem. De nationellt förvaltade arterna fiskas i stor omfattning av sport- och fritidsfiske där det idag inte finns något krav på att rapportera sina fångster, till skillnad från inom yrkesfisket. Det är därför intressant att se i vilken omfattning länen arbetar med fångstdatainsamling från fritidsfisket.

Sju av 19 svarande län uppger att man arbetar aktivt med insamling av fångstdata från fritidsfiske (Tabell 6). Av fritextkommentarerna framgår det att arbetet i de flesta fall handlar om att samarbeta med eller finansiera andra aktörers initiativ, till exempel SLU och Sportfiskarna.

Tabell 6. Svar på frågan "Bedriver länet ett eget aktivt arbete med att samla in fångstdata från fritidsfisket?" Frågan besvarades av 19 län.

Ja	7
Nej	12

FÖRVALTNING AV SÄL OCH SKARV

Ekosystembaserad fiskförvaltning behöver ta hänsyn till arter som fiskbestånden samspelar med. Både säl och skarv påverkar fiskbestånden och förvaltningen av säl och skarv pekas ut som en viktig faktor för fiskbeståndens utveckling, bland annat i propositionen *Ett levande hav*, där regeringen är tydliga med att förvaltningsåtgärder för säl och skarv behöver vidtas.

Förvaltningsmässigt skiljer sig sälen och skarven på det sätt att förvaltningen av sälen i stor utsträckning hanteras nationellt med Naturvårdsverket som huvudansvarig myndighet, medan länsstyrelserna har större mandat vad gäller att besluta om förvaltningsåtgärder för skarv.

2023 publicerade Naturvårdsverket en revidering av den nationella förvaltningsplanen för storskarv (Naturvårdsverket, 2023). Syftet med planen är att minska allvarlig skada på fiskerinäring och negativa effekter på fiskbestånd genom en ekosystembaserad förvaltning. Med fokus på arter och bestånd som är hotade eller behöver återhämta sig, utan att gynnsam bevarandestatus för skarv äventyras. Länsstyrelsernas förvaltningsplaner för skarv är viktiga styrdokument i den framtida skarvförvaltningen, men i dagsläget varierar länens ambitionsnivå.

Det framgår av enkätsvaren att länsstyrelserna anser att det finns brister i arbetet med att förvalta säl och skarv för att förhindra skador på fiskbestånd, både nationellt och regionalt. Förutom avsaknad av planer pekas även avsaknad av genomförarorganisation ut som en brist i det regionala arbetet (Tabell 7).

Tabell 7. Svar på frågan "Hur fungerar förvaltningen av säl och skarv för att förhindra skador på fiskbestånd i ert län? (flera alternativ kan väljas)". Frågan besvarades av 19 län.

Varken säl och skarv utgör ett problem för fiskbestånden i vårt län	4
Vi har en väl fungerande förvaltning inom länet utifrån de nationella regelverk/förutsättningar som gäller	5
Vi har planer men det saknas en väl uppbyggd utförarorganisation för förvaltning av säl och/eller och skarv i länet	4
Vi saknar både planer och genomförandeorganisation i länet	7
Vi saknar ekonomiska resurser för förebyggande arbete i länet	1
Vi anser att nationella styrdokument har betydande brister	8

FISKETILLSYN

FISKETILLSYN PÅ KUSTEN OCH I DE STORA SJÖARNA

Beträffande tillsynen bör noteras att utöver länens tillsyn, som vi redogör för här, så bedrivs också ett operativt arbete av främst kustbevakningen, sjöpolisen och Havs- och vattenmyndighetens egna kontrollanter. En bedömning är att dessa aktörer i huvudsak riktar sin tillsyn mot yrkesfiske, med vissa begränsade insatser i kustens fredningsområden. Även fiskerättsinnehavare (exempelvis fiskevårdsområden) bedriver fisketillsyn, detta är dock framför allt aktuellt i inlandsvatten.

Enkäten till länen innehöll frågor om omfattningen av fisketillsynen i länet. Vid sammanställning av svaren har vi dock kunnat konstatera att svaren inte kan sammanställas på ett korrekt sätt, då vi lämnat för stora friheter i hur frågor kunde tolkas och svar avges. Vi redovisar därför i stället uppgifter ur den rapportering Havs- och vattenmyndigheten sammanställt utifrån länens rapportering för år 2022 (HaV: Tillsynsrapportering samlad data 2022), vilket tycks vara den senaste sammanställning som gjorts.

Totalt fanns drygt 3400 förordnanden i registret över fisketillsynspersoner i början av 2023. De flesta förordnanden omfattar enskilda vatten i inlandet för fiskerättsägare, fiskevårdsområden och sportfiskeklubbar. För den svenska kusten fanns 229 tillsynspersoner förordnade av länsstyrelsen år 2022 och för till kusten mynnande vattendrag upp till första definitiva vandringshindret fanns 457 tillsynspersoner (Tabell 8). Till detta kommer de stora sjöarna med 152 förordnanden.

Tabell 8. Antal tillsynsförordnanden per tillsynsområde. Det faktiska antalet förordnanden är förmodligen något högre än vad som anges då uppgifter saknas för flera län i Havs- och vattenmyndighetens sammanställning. Noteras bör även att en person kan ha förordnanden för flera områden (exempelvis ett kustområde och tillrinnande vattendrag) och att antalet tillsynspersoner därmed sannolikt är något färre. Sammanställningen säger inte heller något om hur många av fisketillsynspersonerna som aktivt bedrev tillsyn 2022. Källa: (HaV: Tillsynsrapportering samlad data 2022)

Hav/kust	229
Till kusten mynnande vattendrag till första definitiva vandringshindret	457
Stora sjöarna och tillrinnande vattendrag	152

Enligt Havs- och vattenmyndighetens sammanställning av länens redovisningar för 2022 så omfattar tillsynsarbetet på kusten cirka 4400 timmar och tillrinnande vattendrag 2300 timmar. I den sistnämnda siffran ingår troligen även en del tillsyn som bedrivs med finansiering från fiskekortsförsäljning. För de stora sjöarna och tillrinnande vattendrag är siffran 800 timmar. Det kan noteras att det är stora skillnader mellan länen, exempelvis varierar antalet tillsynstimmar på kusten (för län med kust) från noll till 840 timmar.

Omräknat till årsarbetstid så motsvarar tillsynen för kusten, de stora sjöarna och tillrinnande vattendrag totalt mindre än fem årsarbeten. I praktiken varierar naturligtvis insatsen över tid då den praktiska tillsynen vanligtvis genomförs vid högsäsonger för aktuella tillsynsobjekt.

I Sportfiskarnas enkät ombads länen att specificera hur mycket av länets egna kostnader för fisketillsyn år 2023 (finansierade via fiskevårdsanslaget) som avser kostnader för fisketillsyn vid kusten och i de fem stora sjöarna. Totalt summerar länens svar på knappt 3,2 miljoner kronor. Tillkommer gör tillsyn som finansierats via bidrag från länsstyrelserna, totalt anger länen att man betalat ut cirka 2,4 miljoner kronor i externa bidrag för fisketillsyn, det framgår dock inte av svaren vilka vattenområden bidragen avser. Om vi antar att merparten av bidragen avser kusten och de stora sjöarna så används alltså totalt cirka 5 miljoner kronor av fiskevårdsanslaget för fisketillsyn på de enorma vattenområden som Sveriges kust och de fem stora sjöarna utgör.

Det framgår tydligt av enkätsvaren att länen generellt anser att det behövs mer fisketillsyn vid kusten och i de stora sjöarna - femton län anser att det behövs mer tillsyn medan tre anser att den är tillräcklig. Här kan noteras att uppfattningen att tillsynen är bristfällig delas även av utövarna av sportfiske enligt en enkätundersökning från Uppsala universitet (Rönnbäck & Blyth, 2025).

Vad är de främsta hindren för att bedriva en mer omfattande fisketillsyn vid kusten och i de stora sjöarna? Enligt länsstyrelserna är ekonomiska resurser den viktigaste faktorn, men även frivilliga som vill bedriva tillsyn, samordning av tillsynen och infrastruktur pekas ut som begränsningar (Tabell 9).

Tabell 9. Svar på frågan "Vad anser ni är de främsta hindren för att bedriva en mer omfattande fisketillsyn på kusten och i de stora sjöarna i ert län? (markera max två alternativ)". Frågan besvarades av 19 län.

Bristande engagemang hos befintliga tillsynspersoner	0
Personer som vill bli nya fisketillsynspersoner	4
Utbildning för fisketillsynspersoner	0
Lokal/regional samordning av fisketillsynen	3
Infrastruktur (tex båtar)	3
Ekonomiska resurser för fisketillsyn	14
Ej relevant, kust och stora sjöar saknas i länet	1

INFORMATION OM FISKEREGLER

Tillgången på information om fiskeregler för fritidsfiske och relaterad information hör naturligt samman med fisketillsyn. Bra information minskar risken för ofrivilliga regelöverträdelser och den som bedriver fisketillsyn är också en viktig informatör gentemot de fiskande. Länen har samlat en tydlig uppfattning att det finns förbättringspotential. Av de 19 län som svarat så anser bara tre att informationen och tillgängligheten till den är tillräcklig idag, medan 16 anser att det finns brister (Tabell 10).

Tabell 10. Svar på frågan "Vad anser ni om tillgången på information om fiskeregler för fritidsfiske och relaterad information (exempelvis återutsättning av fisk)?" Frågan besvarades av 19 län.

Informationen är otillräcklig	2
Informationen finns men behöver bli mer lättillgänglig och känd bland utövare	14
Informationen och tillgängligheten till den är tillräcklig idag	3

KOMMENTARER TILL RESULTATEN

Syftet med denna rapport är att framför allt att beskriva hur länsstyrelserna svarat på frågor som rör fisketillsyn och ekosystembaserad fiskförvaltning. Tanken är att rapporten ska utgöra underlag för diskussioner om hur förvaltningen av fiske och fiskbestånd kan utvecklas. Syftet är alltså inte i första hand att dra slutsatser och ge förslag på utvecklingsområden. Avslutningsvis ger rapportförfattaren några korta kommentarer:

- Att det i fyra län helt tycks saknas former/strukturer/organisation för att regionalt samråda kring fiske och fiskförvaltning är en tydlig brist, i synnerhet som det handlar om fyra kustlän. Tre län svarar att aktivitetsnivån är låg i befintliga grupperingar. Som en del av intressentgrupperna bedömer Sportfiskarna att övriga län har överskattat aktivitetsnivån och att det är i fler län som aktivitetsnivån är låg.
- Länen ger generellt bilden att det saknas resurser för att hantera frågor som rör fisketillsyn och fiskförvaltning. Tillgänglig budgetsumma i förhållande till vattenområdenas storlek indikerar att detta stämmer, liksom att fiskevårdsanslaget 2024 bara var 56 procent av nivån 2005 efter att hänsyn tagits till inflation. När resurserna är begränsade är det också intressant att analysera hur länen prioriterat att använda resurserna. Av Havs- och vattenmyndighetens återrapportering till regeringen framgår att hela anslaget inte förbrukats, vilket inte stämmer med vad länen svarat i Sportfiskarnas enkät. Det faktum att åtgärder samfinansieras ur olika anslag och att länen tillåts göra egna omprioriteringar gör det svårt att bedöma hur mycket resurser som finns tillgängliga och hur de har använts.
- Förutom anslagsförstärkningar är det också viktigt att se hur medlen kan användas mer resurseffektivt. Exempelvis genom att i högre grad nyttja frivilliga resurser. Här kan viltförvaltningen utgöra en god förebild.
- En datainsamling av fritidsfiskets fångster som är uthållig över tid är nödvändig för att utveckla förvaltningen av de arter som är av stor betydelse för sportfisket, till exempel gädda, abborre och havsöring.
- Förvaltningen av säl och skarv behöver utvecklas både genom bättre nationella och regionala styrdokument samt genom att bygga upp lokala/regionala genomförarorganisationer.
- Det finns uppenbara brister i hur omfattningen av fisketillsynen längs kusten och i de stora sjöarna sammanställs och följs upp. Omfattningen av tillsynen varierar även kraftigt mellan länen.
- En trend i fiskförvaltningens utveckling är en ökad reglering med bland annat fler fredningsområden, varierande fredningstider, fångstbegränsningar och andra förvaltningsinstrument. Samtidigt finns en trend mot färre ideella eller timarvoderade fisketillsynspersoner men fler fast anställda tillsynare på länsstyrelserna, med hela eller delvisa tillsynsuppdrag i sina tjänster. En fråga som blir aktuell att fundera över i detta sammanhang är om detta är en kostnadseffektiv och ändamålsenlig utveckling, eller om det blir mindre tillsyn till högre kostnader?
- Informationen om fiskeregler har brister. Detta borde vara en prioriterad och, relativt andra utmaningar, enkel fråga att hantera. Fiskets organisationer behöver involveras i detta arbete.

REFERENSER

Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske.
Prop. 2023/24:156

Fiskevårdens finansiering, SOU 2005:76

HaV: Dnr 00437-2023, Beslut om bidrag till länsstyrelserna från anslag 1:11
Åtgärder för havs- och vattenmiljö för 2023 års verksamhet

HaV: Dnr 2024–000265, Beslut om bidrag till länsstyrelserna från anslag 1:11
Åtgärder för havs- och vattenmiljö för 2024 års verksamhet

HaV: Dnr 1-2023, Uppdrag om medelsanvändning av anslag 1:11 åtgärder för havs-
och vattenmiljön under 2023

HaV: Tillsynsrapportering samlad data 2022, exceldokument

Naturvårdsverket, 2023. Nationell förvaltningsplan för storskarv.

Rönnbäck, P. & Blyth, S., 2025. Förvaltning och hållbarhet inom sportfisket -
enkätundersökning om kunskap och attityder bland Sportfiskarnas medlemmar.
Sportfiskarna 2025:01.

